

Forsvarlig testbruk

Hege Kornør

Thomas Jozefiak

RKBU Midt-Norge - Regionalt kunnskapssenter for barn og unge - psykisk helse og barnevern

Ketil Hanssen-Bauer

Mari Hysing

psykologspesialist, Uni Research/RKBU Vest
monica.jensen@betanien.no

Hvor ofte tenker du på om testen du bruker, er psykometrisk god nok? Det elektroniske tidsskriftet *PsykTestBarn* bidrar til at testbrukere i Norge kan gjøre kunnskapsbaserte valg av tester for hvert enkelt barn og hver enkelt ungdom. Nær samtlige norske psykologer (99 %) i psykisk helsevern for barn og unge (BUP), og én av ti psykologer i pedagogisk/psykologisk tjeneste (PPT), bruker tester i sitt kliniske arbeid (Vaskinn, Egeland, Nielsen & Høstmælingen, 2010). Norsk psykologforening (NPF) har lenge arbeidet for forsvarlig testbruk i Norge. «Test» står her for både tester i tradisjonell forstand, og for kliniske intervjuer, kartleggingsinstrumenter og spørreskjemaer. Retningslinjer for bruk av tester (International Test Commission, 1999) har vært NPFs standard for forsvarlig testbruk siden år 2000. Dette innebærer at testen er godt tilpasset norske forhold, at testskårene har tilfredsstillende reliabilitet, og at tolkningene er valide. Videre skal testen ha normdata fra en norsk populasjon og være administrert av kvalifisert personell.

I 2007 ble 17 kliniske og nevropsykologiske tester evaluert på oppdrag av NPF (Selvik, 2007). Konklusjonen var at bruken av flere av disse kunne karakteriseres som uforsvarlig. I samråd med NPF besluttet Helsedirektoratet i 2008 å gi Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten (Kunnskapssenteret) mandat til å «etablere et eget fagmiljø som kan kvalitetssikre utvalgte kliniske tester og kartleggingsmetoder som i dag benyttes i primærhelsetjenesten og i psykisk helsevern». Kunnskapssenteret opprettet *Testprosjektet*, som senere ble til nettstedet *PsykTest* (www.psyktest.no). De fire regionsentrene for barn og unges psykiske helse samarbeidet med Kunnskapssenteret om barnedelen av *PsykTest* i to år, før vi trakk oss ut og opprettet det nåværende tidsskriftet *PsykTestBarn* i 2013.

E-tidsskriftet *PsykTestBarn*

PsykTestBarn er et elektronisk tidsskrift som utgir artikler om måleegenskaper ved norske versjoner av tester og verktøy for å kartlegge psykisk helse, livskvalitet, psykososiale problemer, personlighetstrekk, evner og ferdigheter hos barn og ungdom. Tidsskriftet er godkjent av Universitets- og høyskolerådets publiseringsutvalg som vitenskapelig publiseringskanal på nivå 1. Alle artikler er fritt tilgjengelige på nettstedet www.psyktestbarn.no.

PsykTestBarn drives av Regionsenter for barn og unges psykiske helse, helseregion Øst og Sør (RBUP) i samarbeid med de regionale kunnskapssentrene for barn og unge (RKBU) i helseregion Nord, Midt og Vest.

PsykTestBarn-metoden

Et av målene for *PsykTestBarn* er å identifisere og vurdere måleegenskapene til *samtlig*e tester for barn og unge som brukes i norsk praksis og forskning. Vi har til nå laget en oversikt over 120 tester som skal evalueres. Listen omfatter alle tester som ble rapportert brukt av norske psykologer i NPFs spørreundersøkelse (Vaskinn & Egeland, 2012; Vaskinn et al., 2010), tester som inngikk i Kunnskapssenterets prosjekt *PsykTest*, og tester som vi selv har foreslått. I tillegg tar vi fortløpende imot forslag til relevante tester fra *PsykTestBarns* lesere.

Hver *PsykTestBarn*-artikkel har minst to forfattere som gjør uavhengige vurderinger. Alle forfatterne benytter seg av samme framgangsmåte. *PsykTestBarn*-metoden er basert på: 1) systematiske litteratursøk og -utvelgelse, og 2) European Federation of Psychologists' Associations (EFPA) modell for vurdering av psykometriske egenskaper (2013). (Les mer om metoden på <http://www.psyktestbarn.no/CMS/ptb.nsf/pages/psyktestbarn-metoden>).

Før vi besluttet denne metodikken, vurderte vi om hver artikkel skulle plassere testen i én av tre kategorier: god, tilfredsstillende eller udokumentert/dårlig. Vi gikk imidlertid bort fra dette fordi det er umulig å gi en anbefaling på generelt grunnlag. Testbrukeren må i hver potensielle testsituasjon selv vurdere hva som er relevante former for reliabilitet og validitet før valg av test. Spørsmål testbrukeren bør stille seg, kan være: Gjelder måleegenskapene den spesifikke målgruppen det aktuelle barnet representerer? Hva slags konsekvenser får bruken av testen for individet? Hvor store feilmarginer kan tolereres? Hvis testbrukeren ikke har kompetanse til å gjøre slike vurderinger, er det et spørsmål om vedkommende bør bruke tester i det hele tatt.

Testbrukeren må selv kunne vurdere relevante former for reliabilitet og validitet

Kunnskapsstatus

Per april 2015 har *PsykTestBarn* publisert 37 artikler om måleegenskaper ved norske tester for barn og unge. Vi har valgt å konsentrere oss om noen temaområder ad gangen: ADHD, generell psykisk helse, livskvalitet, foreldrefunksjon og utvikling. Indre konsistens er det som rapporteres hyppigst i dokumentasjonen, mens det er langt mellom gode validerings- og normeringsstudier. Kriterievaliditet er spesielt sjelden rapportert.

Vi fant flest publikasjoner om norske versjoner av testene fra Achenbach System of Evidence-Based Assessment (ASEBA) og Strength & Difficulties Questionnaire (SDQ). Årsaken er at disse testene er mye brukt i store befolkningsundersøkelser med psykometriske analyser. Likevel strekker ikke dokumentasjonen til for å gi en uforbeholden anbefaling om bruk av Child Behavior Checklist (CBCL) og SDQ på generell basis. Det vi *kan* si, er at lærerversjonen av SDQ ser ut til være egnet til screening for psykiatriske diagnoser i selekterte risikoutvalg.

Litt mindre enn en tredjedel av testene vi har evaluert hittil, har ingen dokumentasjon for den norske versjonen. For disse må vi konkludere at måleegenskapene er ukjente, og at testresultatene må tolkes med varsomhet.

Veien videre

PsykTestBarn har som mål å gi ut én artikkel for hver av de drøyt 120 testene vi vet brukes i Norge. Etter dette skal artiklene oppdateres jevnlig og nye artikler skrives om nye tester. Kommende sammendrag på engelsk vil gjøre arbeidet vårt internasjonalt tilgjengelig. Samtidig ønsker vi å videreutvikle formidlingsformatet til *PsykTestBarn* til å bli mer lettlest. Høsten 2015 arrangerer vi et seminar om testbruk beregnet for beslutningstakere i tjenestene og forvaltningen.

Vårt langsiktige mål er at klinikere bruker testevalueringene i *PsykTestBarn*, og at det bidrar til en mer forsvarlig, reflektert og kunnskapsbasert praksis. Vi håper også å bidra til mer psykometriforskning ved å beskrive kunnskapshullene i litteraturen.

Referanser

- European Federation of Psychologists' Association (EFPA) (2013). *EFPA Review model for the description and evaluation of psychological tests: Test review form and notes for reviewers*, v 4.2.6: EFPA.
- International Test Commission (1999). *Internasjonale retningslinjer for bruk av tester. Versjon 2000*.
- Selvik, A. (2007). *Forsvarlig bruk av tester, strukturerte intervjuer og spørreskjemaer – kvalitet og bruksrett i helsevesenet*. Oslo: Norsk psykologforening.
- Vaskinn, A. & Egeland, J. (2012). Testbruksundersøkelsen: En oversikt over tester brukt av norske psykologer. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 49(7), 658--665.
- Vaskinn, A., Egeland, J., Nielsen, G. H. & Høstmælingen, A. (2010). Norske psykologers bruk av tester. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 47(11), 1010–1016.